

Toelichting bij het rekenmodel

De berekeningen van de scenario's sluiten aan bij de beschrijving van de scenario's in hoofdstuk 7 van het rapport. Hierbij moeten de volgende nuancerings worden geplaatst:

- Uitgangspunt van het rekenmodel is dat de cijfers zoveel mogelijk te herleiden zijn tot feiten.
- Het rekenmodel berekent de resultaten van de verschillende scenario's op hoofdlijnen. Daarnaast is het, zoals dat geldt voor vrijwel ieder model, een vereenvoudigde weergave van de werkelijkheid. Dit betekent dat de uitkomsten – hoewel ze exact lijken – een indicatie zijn; om de uitkomsten bestaat een zekere bandbreedte.
- Bepaalde voorstellen van de commissie zijn niet, of niet met alle nuances, in de berekeningen meegenomen, omdat onvoldoende (betrouwbare) informatie beschikbaar is. Het gaat dan – mogelijk met uitzondering van de extra-urenmaatregel (zie hierna) – om maatregelen die een beperkt effect op de uitkomst zouden hebben, omdat ze of een beperkt aantal toevoegingen raken of een kleine wijziging van de betreffende regeling betekenen.
- Hoewel een nieuwe puntentoekenning en de voorstellen van de commissie met betrekking tot extra uren zouden kunnen leiden tot veranderingen in het aantal vastgestelde extra uren, zijn de aantallen extra uren voor alle scenario's gelijk verondersteld aan die in het referentiejaar (2016, zie hierna). Voor extra uren geldt dat het aantal 1) kan afnemen, door hogere forfaits en daardoor een hogere extra-urengrens (het gat wordt deels opgevuld met toeslagen), 2) kan toenemen, doordat de raad extra-urenaanvragen voor alle rechtsgebieden gelijk gaat beoordelen, of 3) kan toenemen, doordat het gat tussen het forfait en de extra-urengrens wordt gefixeerd op 13 punten en deze grens in een aantal zaken daardoor eerder wordt bereikt. Er zijn op dit moment onvoldoende betrouwbare gegevens beschikbaar om een goede inschatting te doen van de verandering van het aantal extra uren in de verschillende scenario's, en daarom wordt het aantal gelijk gesteld aan dat van het referentiejaar 2016. Voor scenario 3 (wijziging punttarief) nemen de uitgaven voor extra uren desondanks af, omdat het punttarief voor zowel reguliere zaken als voor extra-urenzaken in dat scenario naar beneden wordt bijgesteld.
- In de scenario's 2, 3 en 4 wordt steeds één variabele gewijzigd om binnen het uitgavenkader te blijven. Niettemin kunnen de uitkomsten door afronding licht afwijken van het uitgavenkader zoals dat is bepaald voor referentiejaar 2016. Voor scenario 2 geldt daarnaast dat de aangepaste puntentoekenning per zaakscade wordt afgerond op hele punten, waar de benodigde correctie om exact op het uitgavenkader uit te komen niet tot puntentoekenningen in hele punten zou leiden.

Bij de berekeningen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- In de berekeningen is uitgegaan van de aantallen vastgestelde toevoegingen en extra uren en de uitgaven hieraan in referentiejaar 2016. Voor ieder scenario, met uitzondering van scenario 4, is het uitgangspunt dat het aantal vastgestelde toevoegingen per zaakscade gelijk is aan het aantal in het referentiejaar.
- In de berekeningen is het geldende punttarief gehanteerd in het referentiejaar: € 105,61 per punt voor reguliere toevoegingen, € 100,68 voor extra uren. Dit punttarief wijkt af van het voor vaststellingen gerealiseerde punttarief in het referentiejaar (gemiddeld € 105,87 voor reguliere toevoegingen, gemiddeld € 104,02 voor extra uren), omdat vaststellingen in dat jaar ook toevoegingen uit eerdere jaren kunnen betreffen, waarin een ander punttarief werd gehanteerd. Het gerealiseerde tarief verschilt daardoor ook per zaakscade, en zelfs per vastgestelde toevoeging. Voor de vergelijkbaarheid van de verschillende scenario's is ervoor gekozen in de berekening uit te gaan van één punttarief voor alle vastgestelde reguliere toevoegingen en één punttarief voor extra uren, namelijk de geldende punttarieven in 2016.
- In alle berekeningen is uitgegaan van bedragen exclusief btw.
- Voor sommige zaakscodes doet de commissie geen voorstel voor de puntentoekenning, omdat het kwantitatieve onderzoek geen betrouwbare tijdmeting heeft kunnen opleveren voor die zaakscodes, of omdat de zaakscodes uitgewerkt zijn (in de eerste tabel in het tabblad 'scenario 1' weergegeven met “#N/B”). Voor die zaakscodes wordt in de berekening van scenario's 1, 3 en 4 uitgegaan van de (gerealiseerde) puntentoekenning in het referentiejaar. Voor scenario 2 worden ook de puntentoekenningen voor die zaakscodes bijgesteld om binnen het uitgavenkader te blijven.
- In het rekenmodel zijn de punten voor samenhang en reistijd, en alle uitgaven of verrekeningen met betrekking tot reiskosten, tolkosten, eigen bijdragen, proceskostenvergoedingen en overige kosten gelijk verondersteld aan die in het referentiejaar.
- Hoewel de commissie met betrekking tot de reistijdvergoeding voorstelt voortaan een half punt toe te kennen per afgelegde 50 kilometer in plaats van 60 kilometer, waren onvoldoende gegevens beschikbaar om de effecten hiervan op een betrouwbare wijze door te rekenen. De verwachting is dat deze verschuiving van 10 kilometer geen substantiële gevolgen heeft voor de resultaten.
- In enkele tabellen komen de categorieën 'leeg' en 'nb' voor. Dit betreft oude, niet meer gebruikte zaakscodes of administratieve correcties in de systemen van de raad. Het gaat slechts om enkele gevallen, die dan ook geen invloed hebben op de resultaten.

Korte toelichting per tabblad:

1. Tabblad 'dashboard':
 - a. Links in het tabblad 'dashboard' staan de voorstellen van de commissie die zijn doorgerekend. De geselecteerde selectievakjes geven de keuzes van de commissie weer. Een andere selectie laat de effecten van andere (door de commissie niet gemaakte) keuzes op de uitkomsten zien, hetgeen de commissie hielp bij het bepalen en uitwerken van de voorstellen. Nu die keuzes door de commissie zijn gemaakt, is de selectie ook niet aan te passen.
 - b. In hetzelfde tabblad worden rechts de meest relevante uitkomsten weergegeven. De resultaten zijn weergegeven voor de 'huidige' situatie (uitkomsten voor het referentiejaar) en voor de scenario's 1 tot en met 4. De bedragen en totale aantallen toegekende punten zijn afgerond op honderdduizendtallen.
 - c. Onder in dat tabblad 'dashboard' staat een grijs vlak met vinkjes: in dat vak wordt bepaald welke codering de raad gebruikt voor proceduuretoevoegingen en welke voor adviestoevoegingen.
 - d. Onder de resultatentabel staan de correctiefactoren voor scenario's 2 en 3, op basis waarvan wordt berekend wat de puntentoekenning (scenario 2) of het punttarief (scenario 3) moet worden om binnen het uitgavenkader te blijven. De beide correctiefactoren worden hieronder verder toegelicht bij de beschrijving van respectievelijk tabblad 'scenario 2' en tabblad 'scenario 3'.
2. Tabblad 'huidig':

In dit tabblad worden relevante aantallen vastgestelde toevoegingen, toegekende punten en bijbehorende uitgaven weergegeven voor 2016, met onderscheid naar zaakscade. Bron van deze gegevens is de raad voor rechtsbijstand.
3. Tabblad 'scenario 1':

In dit tabblad wordt de omvang van de aantallen toegekende punten en bijbehorende uitgaven berekend als de puntentoekenningen die de commissie voorstelt op basis van het kwantitatieve onderzoek worden doorgevoerd. Het gaat om de nieuwe puntentoekenning, de wijziging van de 8-punts-adviestoevoeging in een adviestoevoeging van 10 punten, het voorstel voor de universele echtscheidingstoevoeging en de aanvullingen daarbinnen, en de nieuwe weerslagensystematiek. Voor die zaakscodes waarvoor de commissie geen nieuwe puntentoekenning voorstelt, omdat er in het kwantitatieve onderzoek geen betrouwbare tijdmeting heeft kunnen plaatsvinden, of omdat de toevoegingscategorie is uitgewerkt, wordt voor de puntentoekenning uitgegaan van de puntentoekenning voor die categorieën in 2016. Voor de vergelijkbaarheid met uitgangsjaar 2016 worden voor de uitgewerkte zaakscategorieën de aantallen van 2016 gehanteerd, ook al zullen deze zaakscodes in de toekomst niet meer voorkomen. Het gaat om zeer lage aantallen, die de uitkomsten niet of nauwelijks beïnvloeden. Enkele nuances die een beperkt effect hebben op de uitkomsten, hebben geen afzonderlijke plek gekregen in de berekeningen. Het betreft onder meer een correctie op cassatiezaken en de korting als gevolg van de no-cure-less-feregeling; voor deze zaken is uitgegaan van het aantal punten zoals blijkt uit de tijdsmeting.
4. Tabblad 'scen1 echtsch.':

Hier wordt de gemiddelde puntentoekenning voor de nieuwe universele echtscheidingstoevoeging (in bijlage 8 van het rapport 'P nieuw') berekend.
5. Tabblad 'scenario 2':

Op basis van de correctiefactor voor scenario 2 in het tabblad 'dashboard' (cel N45), wordt in dit tabblad de puntentoekenning voor scenario 2 bepaald die nodig is om binnen het uitgavenkader te blijven. De puntentoekenningen uit scenario 1 worden hiertoe gedeeld door de genoemde correctiefactor. Dit leidt in totaal tot een gelijk aantal vastgestelde punten voor reguliere toevoegingen als in het referentiejaar, al leidt de afronding van puntentoekenningen op hele punten tot een (beperkte) afwijking. De punten worden, op basis van het tijdmetingsonderzoek, slechts anders verdeeld over de verschillende zaakscodes dan in referentiejaar 2016 het geval is. De correctiefactor voor scenario 2 is berekend door het totaal aantal punten basisvergoeding + punten voor overige toeslagen in scenario 1 te delen door totaal aantal punten basisvergoeding + punten voor overige toeslagen in de huidige situatie. In deze berekening zijn alleen het totaal aantal punten basisvergoeding en de punten voor overige toeslagen betrokken, omdat de berekende voorstellen in scenario 1 alleen deze puntensoorten beïnvloeden.
6. Tabblad 'scenario 3':

Op basis van de correctiefactor voor scenario 3 in het tabblad 'dashboard' (cel N46), wordt in het tabblad 'scenario 3' het benodigde punttarief berekend om met de puntentoekenningen uit scenario 1 binnen het uitgavenkader te blijven. Het huidige punttarief wordt hiertoe gedeeld door de genoemde correctiefactor. Het totaal aantal vastgestelde punten uit scenario 1 vermenigvuldigd met het punttarief uit scenario 3 leidt tot gelijke uitgaven aan vastgestelde toevoegingen en extra uren samen (de verdeling van uitgaven over reguliere vaststellingen en extra uren wijkt wel af) als in referentiejaar 2016. De correctiefactor voor scenario 3 is berekend door de som van het basisbedrag regulier en het basisbedrag voor extra uren in scenario 1 te delen door de som van het basisbedrag regulier en het basisbedrag voor extra uren in 2016.

reguliere en het basisbedrag voor extra uren in 2016.

7. Tabblad 'scenario 4':

In dit tabblad wordt berekend hoeveel reguliere toevoegingen kunnen worden vastgesteld (of afgegeven, afhankelijk van hoe dit scenario verder vorm zou worden gegeven) als de puntentoekenning conform het voorstel van de commissie wordt doorgevoerd, het punttarief gelijk blijft en wordt vastgehouden aan het uitgavenkader. Hiertoe wordt eerst bepaald hoeveel procent van het aantal vastgestelde reguliere toevoegingen in 2016 in dat geval zou kunnen worden vastgesteld. Dit percentage wordt berekend door het basisbedrag aan punten voor reguliere toevoegingen van referentiejaar 2016 te delen door dit basisbedrag uit scenario 1. Het percentage dat dit oplevert, wordt vermenigvuldigd met het aantal vastgestelde reguliere toevoegingen in 2016 om te bepalen hoeveel toevoegingen in het referentiejaar maximaal zouden kunnen zijn vastgesteld binnen het uitgavenkader met de puntentoekenning conform het voorstel van de commissie. Ter illustratie, en uitgaande van evenredige verdeling van vaststellingen over een jaar, is vervolgens bepaald op welke datum in het referentiejaar de laatste toevoeging zou zijn vastgesteld.

8. Tabblad 'inkomen':

In het tabblad 'inkomen' is per scenario uitgerekend wat het netto-inkomen van een rechtsbijstandverlener zou zijn bij 1.200 declarabele uren. Voor deze berekening zijn dezelfde uitgangspunten aangehouden die de commissie-Wolfsen voor eenzelfde berekening heeft gehanteerd; de commissie heeft aan die berekening geen eigen uitgangspunten toegevoegd. Wel heeft de commissie de berekening van de commissie-Wolfsen geactualiseerd aan het referentiejaar 2016, waar de commissie-Wolfsen 2015 als referentiejaar hanteerde. De actualisatie betreft het netto-inkomen van het maximum aan schaal 12 van een rijksambtenaar en de belasting-, korting-, en ZVW-percentages.

9. Tabblad 'toeslagen':

In dit tabblad wordt berekend hoeveel punten aan overige toeslagen worden toegekend als de door de commissie voorgestelde toeslagensystematiek wordt gehanteerd. Per zaakscade is bekend hoe vaak 0, 1, 2 en 3 of meer overige toeslagen worden toegekend. Op basis van de puntentoekenning per zaakscade in scenario 1 en de voorgestelde toeslagpercentages wordt per zaakscade het totaal aantal vastgestelde punten voor overige toeslagen in scenario 1 berekend. Omdat in scenario 2 de puntentoekenning per zaakscade wordt aangepast om binnen het uitgavenkader te blijven, en omdat de toeslagen een percentage zijn van deze puntentoekenning, wordt in het tabblad voor scenario 2 apart berekend hoeveel punten aan toeslagen zouden worden vastgesteld.

10. Tabbladen na tabblad 'bronnen':

De overige tabbladen bevatten bepaalde brongetallen voor de verschillende berekeningen. De achterliggende bronnen bij deze tabbladen zijn in ieder tabblad genoemd.